

(Bonniers). På Wahlström och Widstrand utkommer Jan Henrik Barrlings försök i genren, **Gräsroten** i april.

Stramare journalistporträtt möter man i Lennart Weibulls **Svenska journalister: ett grupporträtt**, som utkommer på förlaget Tiden. Ett porträtt, men ett levande:

BO CAVEFORS:

George Steiner slåss för gud och konsten

Redan den gamle filosofen Leibniz frågade sig vad som var innehåll respektive hölje, substans och ka-takes. Till vad nytta och glädje produceras konstverk? Är det nödvändigt att skriva dikter?

George Steiner: **Von realer Gegenwart. Hat unser Sprechen Inhalt?** Carl Hanser Verlag, München 1990

Frågorna formuleras på nytt av den franske litteraturhistorikern George Steiner, född 1929, verksam vid universiteten i Genève och Cambridge, konservativ tänkare, jude, författare till bl a en bok om Martin Heidegger.

Steiners propåer kan förefalla naiva i en värld som översköls av databankers komprimerade information, telefax och telex. Vem tänker i dag på ordens reella innebörd, på språkets substans? Många ordets professionalister, vetenskapsmän, författare och journalister resignerar och

Margrethe: Danmarks drottning berättar om sitt liv har Anne Wolden-Raethinge kallat en intervjubok, där vi får möta det danska statsöverhuvudets åsikter om familj, ämbete och även sina konstnärliga intressen.

försummar plikten att försvara språkkulturen och tillåter ordjonglörer, trendmakare och illustra illuminatörer förändra ordens innebörd. Steiner bjuder hårdnackat motstånd mot sådan subkultur och provokationen blir så mycket starkare och större eftersom han samtidigt konfronterar läsaren med trosfrågan om Guds existens. När Steiner talar om här och nu menar han inget mer eller mindre än Skaparens närvaro, den Gud moderna tidens människor trodde sig en gång för alla ha avlivat. Steiner aktualiserar uppfattningen att inget konstverk, ingen roman och ingen dikt är tänkbar och möjlig utan Guds närvaro.

Klagovisor över den gudlösa civilisationen är förvisso inget nytt men Steiner bjuder på kombinationen vetenskaplig träning i litteraturens och ordens snåriga urskogar med den lärde judens religiösa sensibilitet. Den skicklige essäisten Steiner vill övertyga oss om det kloka i att återta barnatron, att kritiskt granska kriti-

ker som kommenterar böcker à la Guide Michelin och därmed likt girigt klängande parasitärare slingerväxter dödar kulturens träd. Steiner startar undersökningen i judisk historia och går vidare till medeltidens skolastiker och destillerar ur detta den evigt kommenterande cirkularitet, textförståelse, som utgår ifrån det självklara vetande som är smörjolja i de ständigt pågående dialoger och kommentarer genom vilka kabbalisten reducerar världen till koder i en aldrig avslutad process. Kriserna inom vetenskapliga discipliner, framför allt inom psykoanalysen, visar att man glömt detta intellektuella kretslopp och därför har svårt förstå vad som sker i världen och i människors inre. Gud kan inte sopas bort från det mänskliga Varats färd från mening till meningsfullhet, struktur måste förvandlas till interpretation om komposition, kritik följas av kritik. Vad vore Miltons *Paradise Lost*, Alexander Popes satirer, Ezra Pounds *Cantos* utan Homeros, Vergilius och Dante. Dialogen borde inte ha något slut utan den ena diskursen interpretatoriskt följa på den andra för att inspirera nya essäer och locka fram bok efter bok, artikel efter artikel. Denna oändlighetsmekanism står fadder till visioner och revisioner, primärtexterna är den djupa brunn ur vilken egensinniga exegeter fiskar nya tankar. Ur källan Z inspireras X till arbeten vilka kritiserar av Y. Sekundärtext följer på sekundärtext.

Judendomen vore otänkbar, menar Steiner, utan denna fortlöpande kommentar till kommentaren till kommentaren. Talmunds exegeter ser inget slut på talmudstudierna medan Thomas ab Aquino med *Summa theologiae* förgäves försöker sätta punkt och låta primär-

texterna vara detta och detta och därutöver intet, ett semantiskt avslut. Ortodox evighet är motsatsen till oändlig interpretatorisk revision. Det finns inte en hierarkisk avgrund mellan primärtexter och sekundärtexter, båda är likvärdiga i den semiotiska totaliteten, i *écriture*. Enda skillnaden mellan dikten och dess kommentar är den retoriska formen. Prakt-exemplet om vår tids fascination inför det mytiska, likvärdig tidiga renässansens mytologier, är T S Eliots utveckling från *The Waste Land* till *Four Quartets*, från det bekanta till det mytiska terra incognita där det obekanta får mening först sedan det inordnats i en systematiserad och doktrinär vision.

Språkvetenskapligt lokaliserar Steiner början av denna process till 1870-talet då modernismen bryter relationen mellan ord och samtid med Rimbauds "Je est un autre" och Mallarmé frigör språket från yttre referenser, konkretiserat i vår tid med Jacques Derridas dekonstruktiva tack och adjö till verkligheten genom "Différence". Sinnligt medvetande försvinner genom något som är förvillande likt fysikerns svarta hål.

Von realer Gegenwart är en storslagen rundmålning av sann verklighets närvaro med den så kallade tidsandan representerad av konstruktivister, poststrukturalister och radikalfeminister vilka alla skärskådas med retorisk briljans. Exorcisten Steiner driver demonerna ut ur Drakulaborgen, bort från allt som liknar lyxig nihilismkultur. Författaren slåss för en konstdefinition där återskapandets kultur och den ursprungliga skapelsen alltid är närvarande. Endast i gemenskap med Guds ande och Skaparens skapelse fyller konsten en funktion. Människan är åter-

skapare men känner sällan villkoren, vi talar om soluppgång och solnedgång som vore Kopernikus okänd; tomma metaforer och språkliga egendomligheter terroriserar människans ordschat och hennes grammatik. Ordet *ros* äger varken stjälk, eller blad eller törnen, det har ingen färg och ingen doft, är *per se* ett villkorlöst fonetiskt tecken; ordet *ros* legitimeras och får livskraft genom två vokaler och två konsonanter konstaterar Mallarmé, "l'absence de toute rose". Sådan är källan till modern estetik och filosofi, den ontologiska nihilism Heidegger betecknar som "Nichtigkeit", Guds existens förnekas genom oreflekterat språk. Talas det om Gud sker det i termer som vore han en grammatisk fossil. Steiner ser Guds närvaro som något oavvisligt, ofrånkomligt, i varje estetik, i all litteratur, i bildkonst och musik. Utan de gudomliga erfarenheterna finns inget andligt innehåll, ingen sinnets substans i det sanna Varat. Steiner återropar sig på Descartes och Kant och på alla de diktare, konstnärer och komponister som under årtusenden gjort närvaron verklig genom substantiation av språk och form. Steiner refererar till Pasternak, Beckett, Picasso, till Joyces *Ulysses*, till

Thomas Manns Joseptrilogi och till Herman Brochs *Vergilii död*.

Utvecklingen från religion till mysticism, från det teologiska till det esoteriska manifesteras i icke-objektiva och icke-närvarande konstformer som dadaism, och senare snarlika skolor. Botho Strauss påpekar i en efterskrift till den tyska upplagan av Steiners stridsskrift att dennes textteologi har åtskilligt gemensamt med mytologiserande författare vilka revolterar mot den moderna världen, som Julius Evola och den kolumbianske hierarkiske katoliken Nicolás Gómez Dávila. Det betyder att reaktionären inte skall förväxlas med bakåtsträvande politiskt-teroretiska radikaler som försöker hejda utveckling och framsteg utan är en person som återupplivar och aktiverar vad som fallit i glömska. Denna uppgift är den inneboende kraften i varje stort konstverk, ett tidlöst konservativt komihåg för varje epok och varje generation som glömt det som varit. I sitt *complicato* lever det oförklarligt vackra, i totaliteten av oförstörbar naken skönhet och sanning; intermitterande intellektualism är den navelsträng som binder människan vid ursprunget, vid Gud.